Kadın/Woman 2000 *14 (2)* 67-92

AKP'nin Kadına Yönelik Söylem ve Politikaları: Neo-Liberalizm, Ilımlı İslam ve Kadın

AKP's Discources and Policies againts Women: Neo-Liberalizm, Moderate İslam and Woman

Ülker Yükselbaba[*]
İstanbul Üniversitesi

Öz

Bu çalışma AKP hükümeti dönemi içinde uygulanan kadın politikaları ve söylemleri çerçevesinde kadına biçilen rol ve statüleri ve bu rol ve statülerin biçimlenmesinde neo-liberalizmin ve ılımlı İslamın etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda AKP hükümetinin öne çıkardığı belirli ideolojik söylem ve politikaların kadının kamusallığına hangi yönde etki ettiği kadın erkek eşitliği, kadının siyasete katılımı, kadın emeğinin istihdamı, eğitim vb. alanlarda değerlendirilecektir. Kadınlar üzerine yürütülen politikalar ve söylemler hem neo-liberal politikaların, hem de İslama dayanan ideolojinin göstergeleri olarak AKP'nin hem ideolojisini gerçekleştirmede, hem de hedeflerinin sınırlarını belirlemede bir test alanı işlevi görmektedir. Bu nedenle AKP'nin ve çeşitli uzantılarının ortaya attığı söylemler çoğu durumda uygulamaya geçmeden önce toplumun tepkisini ölçmeye ve tartışılması akla dahi gelmeyen ve tartışılması her zaman gündem dışı tutulan insan ve kadın haklarına dair kazanımların tartışılabilir ve bir süre sonra değiştirilebilir hale gelmesine alan açmaktadır. Çalışmanın içinde buna dair söylemsel örnekler değerlendirilecek ve AKP'nin gelecek için çizdiği haritanın ipuçları yakalanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *kutsal aile, kutsal annelik, kadın cinayetleri, Neo-Liberalizm, ılımlı İslam, kadın, AKP.*

Giriş: Kadın ve Kadının Kamusal Alandaki Yeri

Birçok ülke günümüzde cinsiyet ayrımcılığını önlemek ve kadının toplumsal statüsünü yükseltmek için hukuk alanında kadın haklarını koruyucu yeni düzenlemeler yapmakta ve kadın-erkek ayrımcılığına yol açan her türlü toplumsal faktörleri çeşitli düzeylerde ortadan kaldırmaya çalışmaktadır.

[*] Yrd.Doç.Dr. ÜlkerYükselbaba, İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İstanbul-Türkiye. E-posta: ulkeryukselbaba@yahoo.com.

1302-9916©2013 emupress

Türkiye'de kadın erkek eşitliğini sağlamada 1980 sonrası dünyadaki gelişmelere paralel olarak kadın hareketi yükselmiş ve toplumsal düzeyde kadın meseleleri daha konuşulur olmuştur. 1990'ların başında da gerek kamuoyunda, gerekse siyasal iktidar düzeyinde bir kadın meselesi veya kadın erkek eşitsizliği gibi bir sorunun varlığı kabul edilmiştir (Berktay, 2012: 110-11).

Türkiye'de kadın-erkek eşitliğini sağlamanın bir 'kamu sorumluluğu' olduğuna dair resmi kabulün gerçekleşmesinde iki önemli adımın rolü dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki 1985 yılında Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin (CEDAW) Türkiye tarafından imzalanması ve ikincisi de 1995 yılında Pekin'de toplanan IV. Dünya Kadın Konferansı'na Türkiye'nin, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) bürokratları ve kadın sivil toplum örgütleri temsilcileri ile birlikte katılması ve Pekin Eylem Planının (BPfA) kabul edilmesidir. Pekin Eylem Planını (BPfA) ve CEDAW'ı imzalamakla Türkiye'de kadın-erkek eşitliğini sağlamak için ulusal düzeyde sorumlu kamu kurumları ve politikaları oluşturmayı açıkça taahhüt etmiştir.

Kısacası 1990'ların sonunda Türkiye'nin kadın erkek eşitliğinin sağlanması konusunda uluslararası taahhütlerde bulunduğu, kadın hareketinin yükselmesine bağlı olarak kadın meselelerinin daha fazla gündem maddesi olduğu, ulusal düzeyde kadın meselelerine eğilecek mekanizmaların kurulduğu ve bazı yasal değişikliklere gidildiği görülmektedir. 2000'li yıllara gelindiğinde de başta Anayasa olmak üzere, Medeni Kanun, İş Kanunu, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Kanunu ve Ceza Kanunu gibi temel yasalarda kadın erkek eşitliğini dikkate alan birçok değişiklik/düzenleme yapılmıştır. Fakat nüfusun yarısını oluşturan kadınların hâlâ, ekonomik bağımlılık, eğitim yetersizliği, şiddet ve geleneklerin baskısı gibi birçok sorunları bulunmaktadır. Bu nedenle kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için yasaların ötesinde var olan toplumsal yapıların ve ilişki sistemlerinin önemli dönüşümler geçirmesi de büyük önem arz etmektedir (Bütün, 2010: 95-96).

Kadının kamusal alana katılımı toplumsal yapıların ve ilişki sistemlerin hem dönüşmüş olmasına hem de dönüşüyor olmasına delalettir. "'Kamusal alan' kavramıyla, her şeyden önce, toplumsal yaşamımız içinde, kamuoyuna benzer bir şeyin oluşturulabildiği bir alanı kastederiz. Bu alana tüm yurttaşların erişmesi garanti altına alınmıştır. Özel bireylerin kamusal bir gövde oluşturarak toplandıkları her konuşma durumunda, kamusal alanın bir parçası varlık kazanmış olur." (Habermas, 2009: 73). Burada her ne kadar Habermas burjuva toplumunun oluşum sürecinde kamusal alanın katılımcıları hane reisi ve mülk sahibi olan erkeklerden oluşan tek bir kamusal alanı tarif etse de, (Habermas, 2000: 95–96) bugün kamusal alan tartışmasında kamusal alanların çokluğu kabul edilmekte ve kadın kamusal alanı madun karşı kamu olarak tanımlanmaktadır. Madun karşı kamular, bağımlı

toplumsal grup üyelerinin kendi kimlik, çıkar ve ihtiyaçlarını müzakere edebilecekleri, egemen söylemin dışında muhalif söylem üretebilecekleri alanları işaret eder. Kamuların çokluğuna dayanan bu anlayış kamuların çoğalmasıyla söylemsel mücadele alanlarının da genişleyeceğini ve bu nedenle de özgürleştirme potansiyellerinin artacağını düşünmektedir. Kamusal alanlar, kadın kamusal alanı da dahil olmak üzere, içinde yaşanan müzakere süreçleri içinde toplumsal kimliklerin ortaya çıkmasını ve hayata geçirilmesini sağlar (Frazer, 1991:122-125).

Burjuva oluşum sürecinde 17. Yüzyılda ortaya çıkan kamusal alan, dönemin belirleyici öğeleriyle biçimlenmiştir ve kamusal alanın sahipleri yurttaş, mülk sahibi erkeklerdir ve toplumun diğer kesimleri dışlanırlar. Kadın dışlanan en büyük unsurdur. Burjuvazi, evrensel bir sınıf olarak kendini görmeye başladığı ve yönetmek için uygunluklarını beyan ederken kamuya açık kulüpler, dernekler sadece erkeklere açıktı. Belirli bir sivil toplum kültürü üzerinde yükselen ve yükselişinin mekânları olan birliklere dayalı bir kamusal alan zaten baştan kadın dışlanarak kurulmuştu. Bu alanın pratikleri ve ethosu, kamusal ve özel alan ethosunu yaratmış ve yeni cinsiyet normlarını oluşturmuştur. Bu normlar zaman içinde hegemonik hale gelmiştir (Eley, 1991).

Liberal anlayış aslında tüm bireyler için eşitlik ve özgürlük anlayışını savunurken ve bu çerçevede herkesi bağlayıcı kurallar ortaya koyarken kamusal/özel ayrımına dayanarak ev içi alanda özgürlüğe müdahaleleri görmezden gelir ve hane reisi erkeğin özgürlüğünü esas alır. Bu 'görmezlikten gelme' kadına atfedilen bazen mistik doğa ile de yakından ilgilidir. Kadının doğurma sürecinin getirdiği yükümlülükler dolayısıyla zaten bağımsız hareket etme, karar alma ve düşünme sürecinde aktif olamayacağı ve kamusal akla sınırlı şekilde katkı koyabileceği kabul edilir. Antik Yunan'dan yola çıkan Cumhuriyetçi kuramcılar da Aristocu doğa-kültür ikiliği yaklaşımıyla, doğal ve biyolojik olarak kadına ait olan çocuk doğurma ve büyütme işlerin doğanın gereği olduğu için de değersiz olduğu görüşündedir. Bu anlayış siyasal alanda erkeğin aile ile özdeş sayılmasının ve temsil edici özne olarak görülmesini anlayışını getirmektedir (Köker, 2004: 540–541). Erkekler kendilerini bu doğal işlerden ayırarak tüm toplumun çıkarı adına faaliyette bulunurlar (Kymlicka, 2006: 544). Ev hayatı erkeklerin kamusal alanda rahat faaliyet yürütmesi için vardır (Arendt vd., 2000: 30).

19. ve 20. yüzyıllarda ortaya çıkan kadın hareketleri, kadınların emek gücüne dâhil olması, oy verme hakkı gibi gelişmeler, kadınların kamusal alana çıkmasını sağlar. Fakat çağdaş ahlak ve politika kuramı bu konuları eski haliyle bırakmak ister. Bu anlayışın iki sonucundan bahsedilebilir: Birincisi, çağdaş normatif ahlak ve politika kuramı kadınları yok saymaya devam etmektedir ve kadın farklılıkları dikkate alınmaz ve erkek özne anlayışı sürmektedir. İkincisi, "kişisel alan"daki iktidar ilişkileri kadın aleyhine devam ettirilir. Kadınların etkinliklerinin aile alanı ile

sınırlandırılması ve aile söylemi ile idealleştirilmiş kadınlık söylemi yan yana konarak, erkek egemen kamusal alan ideal tip olarak savunulmaktadır (Hansen, 2004: 162). Bu bağlamda aile içi cinsiyete dayalı işbölümü kamunun gündemine taşınmamaya özen gösterildi ve kadının kamusal konumu özel alanla birlikte sınırlanmaya çalışıldı. Fakat mücadele eden kadın hareketleri cinsiyete dayalı işbölümünü ve buna bağlı asimetrik işbölümünü kamusal adalet konusu haline getirebilmişlerdir (Benhabib, 1991: 92).

Türkiye'de kadının kamusal alana katılımı tartışmaları başörtüsü bağlamında gündeme gelmiş ve başörtüsünün kamusal görünürlüğünün artması ile son bulmuştur. Burjuva liberalizminin biçimlendirdiği kamusal/özel ayrımına dayanan kamusal alan fikri, demokrasinin normatif bir ilkesi olarak ele alındığında kadınlar için de mücadele edilmesi gereken bir başlık olarak görülmektedir. Demokrasinin normatif ilkesi olarak kamusal alan herkesin eşit ve özgür olarak kendi kaderini tayinde söz sahibi olmasını ifade etmektedir. Burjuva liberalizminin sınırlamalarına sığmayan bu yaklaşım kadınlar için de özgürleşmelerin bir anahtarı gibi görünmektedir. Bu nedenle kamusal alanda kamusallık için mücadele kapitalizmin sınırlarını aşmak ve erkek egemen hegemonyayı kırmak anlamına taşımaktadır. Bugünkü koşullarda AKP hükümetinin neo-liberal ve İslamcı söylem ve politikaları kadınları aile içine hapsetmeye çalıştıkları oranda, kadınlar için kamusallık mücadelesi çok daha önemli hale gelmektedir.

AKP ve Neo-liberalizm

İlk olarak AKP'nin siyasal, sosyal ve ekonomik olarak analizini yapmak, politikalarını anlamak açısından yol gösterici olacaktır. AKP iktidara gelirken iki temel vurgu yapmıştır: Birincisi siyasal İslam geleneğinden olduğunu fakat içinden çıktığı politik İslam'ın temsilcisi olan Milli Görüş Hareketi'nden farklı olduğunu belirtmiş ve liberal demokratik ilkeleri benimsediğini öne sürmüştür (Coşar & Yeğenoğlu, 2011: 555). İkinci olarak "ceberut devlet" karşısında demokrasinin savunucusu olarak kendini tanıtmıştır. Eskiden kopmuş olma ve yeni olma yolsuzluk, istikrarsızlık, krizler ve çözüm üretme yeteneğini yitiren siyasi partilerin karşısında AKP'yi yeni bir umut olmasını sağlamıştır (Yıldız, 2010). Ceberrut devlet karşısında halkın demokrasi savunucusu iddiasıyla ortaya çıkan AKP'nin bu iddiası, siyasetçilerine "halktan biri olma" ve "yerellik" gibi özellikler atfedilmesiyle seçmenlerle AKP arasında özdeşlik kurma eğilimini getirmiştir. *"Hakk'ın temsilcilerinin" "halkın temsilcileriyle"* birleştiği görüşü yayılmıştır (Akşit vd. 2012: 56). Bu ayrıca AKP'yi yerel/otantik/Müslüman kavramlarına yerleştirmiş, karşısındaki herhangi bir muhalefete de Batıcı/elit/laik sıfatları kalmış ve bu sıfatlar muhafazakar bir aurada[1] halk karşıtı olarak ve bununla paralel olarak ceberrut

devletin özellikleri olarak yerini almıştır (Yıldız, 2010). Toplumsal alanda AKP kendini var olan İslami değerlerin kaşınması yoluyla, ahlaki çöküntü kaynağı olarak ileri sürdüğü Batıcı/elit/laik değerlerin kamusal alandan uzaklaştırılmasını sağlayıcı olarak ileri sürmüştür. Bunun sonucu olarak AKP İslami değerlere sahip çıkandır ve karşıtı ötekiler ise diğer sıfatlara haizdir. Buradaki İslami değerlerin tutunduğu altyapıyı oluşturan şey ise neo-liberal ekonominin unsurları deregülasyon, özelleştirme ve devletin küçülmesi (Harvey, 2005; 2) olarak değerlendirilebilir. Küreselleşen dünyayı, içinde sermayenin ve metaların (insanın değil) hiçbir sınırlamaya bağımlı olmadan devinebildiği bir büyük pazar olarak tasarımlayan neoliberalizm, üç temel tez üzerinde yapılanır: Bunlar; a) Piyasa herhangi bir toplumsal bağlama bağımlı olmaksızın var olan bir mantığa sahiptir, b) Dünya sistemine açılmak kaçınılmaz bir zorunluluk ve her türlü gelişmenin önkoşuludur ve c) Kapitalizm = demokrasi, demokrasi = kapitalizmdir. Tüm yolların açılması, devlettin elini eteğini her şeyden çekmesi, dünyayı, bir biçimde herkes için özgür bir yer haline getirecektir. Özgürlük de zaten içinde servetin eşine rastlanmamış bir biçimde büyüyeceği bir ortama karşılık gelir. Buna göre, bir kere servet katlanmaya başladığında herkesin payına daha fazlası düşecektir. Kısaca, sermayenin önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır ve kaldırılmaktadır; sermayenin -bir zamanlar girmesine izin verilmeyen-dışlandığı gizil piyasalar (sağlık, sigorta gibi) ardına kadar açılmalıdır (Bauman, 2000: 38).

Neo-liberalizm iktidar ilişkilerini bir çok şekilde biçimlendirir. Türkiye'de iktidarın neo-liberalizm çerçevesinde çatıştığı ve değiştirdiği ilişkilerin unsurlarına baktığımızda üç unsur karşımıza çıkar; sosyo-kültürel muhafazakarlık, liberal serbest piyasa söylemi ve ulusalcı refleksler. Merkez sağ söylemlerin temel bileşenleri olan bu başlıklar AKP tarafından da yeni ve kırılgan bir dengeye oturtulmaya çalışılmıştır (Coşar & Yeğenoğlu, 2011: *555*).

Hem neo-liberal olan, hem de İslam'ın dünya görüşünü siyasete ve topluma taşıma iddiasında olan AKP'nin elinde aile ve geleneksel dayanışma ağlarının merkezi öneme sahip olduğu Türkiye gibi bir coğrafya vardır. Neo-liberalizmin yoksul, yaşlı, emekçi, vb. tanımaz yapısı ve bu çerçevede rekabetin öngördüğü ağır koşulların çözümü, aile dayanışmasına devredilmiş ve sonuçta bu yük esas olarak ücretsiz emekleri karşılığında kadınlara yüklenmiştir (Bütün, 2010: 91-93).

Türkiye 1980'lerden itibaren küresel kapitalizm koşullarında önemli bir yapısal dönüşüm sürecine girmiştir ve neo-liberal olan bu süreci AKP uyum politikaları ile en üst seviyeye taşımıştır. Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi uluslararası kuruluşlar güdümünde uygulanan yapısal uyum ve neo-liberal politikalar ile devlet koruyuculuktan ve dengeleyici rolünden vazgeçerek daha çok seyirci denilebilecek bir yapıya kavuşmuş, sonuç olarak sosyal harcamalar kısılmış ve sosyal haklar giderek azaltılmıştır. Sosyal hakların ilk elden vurduğu kadınlar olmuştur. Diğer

taraftan, AKP döneminde sosyal yardım harcamalarında artış yaşanmaktadır. Ancak bu artış sosyal hakların tanınması temelinde değil; yoksulluğun kontrol altında tutulması ve sisteme zarar vermesini önleme adına geliştirilen *"yoksulluğun yönetimi"* olarak tanımlanabilecek bir strateji içerisinde değerlendirilmektedir. Dullara maaş bağlanması, kömür yardımı, yiyecek yardımı, ailesinde engelli ya da bakıma muhtaç olanlara yardım gibi yardım türleri sosyal politikanın ürünü olarak değil, hem siyasi yatırım, hem de yoksulluğun kontrolü olarak karşımıza çıkmaktadır (Ajas, 2012: 215).

"Eşit değiliz, yaradılıştan farklıyız" diyen başbakan, kadını erkekten aşağıda gören anlayışı hükümet politikası olarak uygulamayı sürdürmüştür. Başörtüsü söylemi başta kadının kamusal alana çıkması için demokratik bir açılım olarak sunulmuştur. Fakat hem neo-liberal, hem İslam ideolojisi belirleyen olunca, demokrasinin sınırına ve kadınlar için ise İslamcı ideolojinin açılım sınırına gelinmiştir. İslamcı kadınlar kamusal görünürlüklerini elde ettiklerinde, hükümetin kadınlar yönünde demokratik açılımları sona ermiştir ve artık kadın toplumda yerini AKP'nin biçtiği sınırlara oturtulmaya çalışmaya başlanmıştır. Hükümet, kadın-erkek eşitliğini sağlamakla görevli Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nü (KSGM) yeniden düzenledi ve Kadın ve Aileden Sorumlu Bakanlık'ın adını, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak değiştirdi. Başbakanın, "Biz muhafazakâr demokrat bir partiyiz, aile yapımızı güçlendirmemiz lazım," demesinin ardından, seçim sonuçları bile beklenmeden kanun hükmünde kararnameyle yeni bakanlıklarla birlikte Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı resmen kuruldu (Günel, 2011: 13). 2002 seçim bildirilerinde AKP zaten kadının temel rolünü "gelecek nesilleri yetiştirmek ve aile içinde mutluluğu sağlamak" olarak ortaya koymuştur. İslami söylem olarak kadının fıtratına dayandırılan bu yaklaşım ile kadının aile içindeki yeri doğal olarak kabul edilmiş ve kadının birincil rolü anne ve eş olarak tanımlanmıştır (Coşar & Yeğenoğlu, 2011: 565-566).

Bu çerçevede amacını "Aile yapısının ve değerlerinin korunması, güçlendirilmesi ve ailenin sosyal refahının arttırılması" olarak ifade eden Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, kadınları, çocukları, özürlü ve yaşlıları sadece aciz ve korunması gereken kesimlerin içinde saymakta ve sosyal yardım adıyla bu kesimleri sadakaya bağlamaktadır. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü kadınlar için ise aciz kadınların koruyucusu olarak kendine bir misyon biçerek, kadını, bu ödenekler aracılığıyla diğer kesimlerle birlikte hükümete de bağımlı kılmaktadır (Günel, 2011: 13).

Diğer bir deyişle, Türkiye'de, hem neo-liberalizm, hem de İslami değerler nedeniyle kadın kamusal alanda bir aktör olarak tanımlanmadığı gibi, sosyal hakların giderek geri alınması ile ve geleneksel değerlerin hala belirleyici olduğu toplumsal alanda devletin sosyal desteğini çektiği gibi geleneksel değerleri desteklemesi ile kadın kamusallığı ortadan kalkmaktadır. Kadınların yaşam

alanı, kontrol mekanizması ve varlığını devam ettirmesinin koşulu olarak değerlendirilen aile üzerinden tanımlanmaktadır. Tabii ki bunlara bağlı olarak tanımlanan hem toplumsal alanda, hem kamusal alanda ve hem de özel alanda kadın aleyhine ortaya çıkan ve ortaya çıkması muhtemel sonuçlar bu koşullarda AKP tarafından desteklenmiş olmaktadır (Bkz. Coşar & Yeğenoğlu, 2011: 560). AKP'nin kadına bakışının genel çerçevesini oluşturan bu yaklaşım birkaç başlık altında tartışılarak AKP'nin politikaları ve söylemleri değerlendirilecektir.

AKP'nin Kadına Yönelik Kamu Politikaları ve Söylemleri

Bir İdeal Olarak Kadın – Erkek Eşitliği

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve bunun gibi evrensel addettiğimiz ve hukukun genel ilkelerinin içinde yer aldığını düşündüğümüz hukukun kaynakları, kadın ve erkek, tüm insanların eşit doğduğunu, eşit haklara sahip olduğunu söyler. Bu tür hukuksal metinlerde aslında bir temenni ve aynı zamanda hukukun gerçekleştirebileceği sınırlarda bir kadın erkek eşitliği savunusu vardır. Anayasamızda da belirtilen bu eşitlik iddiası, hayata tamamen geçirilmemiş olsa da, varılmak istenen bir hedef olarak birçok durumda hukukun içine dahil edilmektedir. AKP, yüzyıllardır eşitlik isteyen ve bunun için mücadele eden kadınları yok sayarak ve küçümseyerek böyle bir eşitliği tanımadığını söylemsel düzeyde geliştirmiştir. Başbakan Erdoğan, 2010 yılı Temmuz ayında kadın örgütü temsilcileriyle Dolmabahçe'de yaptığı toplantıda sarf ettiği şu sözlerle düşüncelerini açıklamıştır: "Ben zaten kadın erkek eşitliğine inanmıyorum. Kadınlar ve erkekler farklıdır, birbirinin mütemmimidir."

Başbakan Erdoğan'ın sarf ettiği bu sözler, asli düşüncelerini ve eşitlik kavramını aynı olmak olarak anladığını göstermektedir. AKP politikalarının çerçevesini oluşturan anlayışa göre kadının varlık sebebi, erkeğin var olmasıdır ve kadın ancak bir erkeğin varlığıyla tamamlaması durumunda anlam ifade eder. Kadın ve erkeğin birbirinin bütünleyeni olması kadına aile içinde tamamlayıcı bir rol yüklenmesi olarak tanımlanabilir. Başbakan, cinsiyetçi iş bölümünün alt yapısını sağlayan bakış açısını beyan etmiştir (Ajas, 2012: 217).

AKP'li belediyeler düzenledikleri etkinliklerle gerici yaklaşımları topluma yerleştirme misyonunu üstlenmişlerdir. Özellikle kadınlıklara yönelik etkinliklerle kadınlara ikinci sınıf insan oldukları kabul ettirilmek istenmektedir. Örneğin AKP'li Küçükçekmece Belediyesinin düzenlediği etkinlikte konuşma yapan yazar Sema Maraşlı, kadınları erkeklerin üstünlüğünü kabul etmeleri yönünde uyarmıştı (10 Ocak 2012). Kur'an'da evin reisinin erkek olduğunu belirten Maraşlı, kadınların yaratılışları gereği teslimiyetçi olduklarını savunmuştur. Aile yapısındaki en büyük bozulmanın kadının erkeksileşmesi olduğunu belirten Maraşlı, "Kadınlar, okuyan kız

çocuklarını bile elinde mesleğin olsun, kendine güven, eşine muhtaç olma diye yönlendiriyor. Bu bilinçle yetişen kızların ileride evlilikleri yürümüyor. Evliliklerin psikolojiden ziyade inançla yürütülmesi gerekir. Bu noktada, kadınlar erkeklerin üstünlüğünü kabul etsin. Kuran-ı Kerim'de de evin reisi erkek olduğu bildirilir. Kadından otorite olmaz." diye konuştu. Türk Medeni Yasası'ndaki "Aile reisi erkektir" ifadesinin kaldırılmasına karşın Mamak Belediyesi'nin "Ailenizin Başucu Rehberi"nde, "Erkek hükümettir; yönetir, korur, sahip çıkar, kadın milleti; hükümeti ayakta tutar. Yani erkek baştır, kadın boyundur. Başı nereye isterse oraya çevirir" yönünde ifadelere yer verildi. Fatih, Ümraniye, Bahçelievler, Eyüp gibi birçok belediye ve kurumlar için aile içi iletişim seminerleri veren Sibel Üresin, hem yaşam koçluğu, hem de aile ve evlilik danışmanlığı yapıyor. Üresin, çok eşliliğin yasalaşması gerektiğini savunarak, "Zaten çok eşlilik var. Erkeklerin yüzde 85'i aldatıyor. Bu muhafazakâr kesimde 'imam nikâhlı eş', diğer kesimde 'metres' adını alıyor" dedi. "Erkek, bir başkasıyla imam nikâhı yapacağı zaman karısından izin almak zorunda değil. 4'üncü kadına kadar imam nikâhıyla evlenebilir. Ancak 2., 3. ve 4. eşler suiistimal ediliyor. 'Boş ol' dendiği zaman kadın ortada kalıyor. Bu nedenle çok eşlilik yasalaşmalı. Yasanın çıkması demek, erkeğin malvarlığına ortak gelmesi demek. Çok eşlilik dinimizde var. Herkes yapamaz ama yapana 'Niye yaptın?' diyemezsiniz, şirke girer. Kuran'da var." Bu tür söylemler kadın-erkek eşitsizliğini dine dayandırarak meşrulaştırma yönünde işlev görmektedir.

AKP hükümeti döneminde kadın-erkek eşitliği konusundaki verilere bakıldığında bu konu daha net anlaşılacaktır. 2011 yılı Dünya Ekonomik Forumu'nun yıllık kadın-erkek eşitliği raporunda Türkiye 135 ülke arasındaki sıralamada 122. oldu. Etiyopya, Kamerun, Nijerya gibi ekonomik ve sosyal açıdan daha kötü durumda gibi görünen ülkeler, sıralamada daha üstlerde yer aldılar. 2006'ya kadar geriye giden bu raporlar incelendiğinde Türkiye'nin kadın-erkek eşitliği açısından ülkeler sıralamasındaki yeri yıllara göre şu şekilde gerçekleşmiştir: 2010'da 126., 2009'da 129., 2008'de 123., 2007'de 121. ve 2006'da ise 105. sırada yer almaktadır (World Economic Forum, 2011). AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılında BM İnsani Gelişme Raporu'na göre Türkiye, toplumsal cinsiyetle bağlantılı gelişme açısından 177 ülke arasında 88. sırada bulunuyordu.

Giderek ağırlaşan kadın-erkek eşitsizliği ve uygulamaları AKP'nin iktidar döneminde zirve yapmıştır. Eşitliği sağlayacak, en azından bu yönde adım atılmasını sağlayacak unsurlar; kadın işgücünün istihdamı, eğitim, politik katılım gibi başlıklarda toplanabilir.

Kadının Siyasete Katılımı

Türkiye'de egemen "erkek egemen siyaset"in seçimler söz konusu olduğunda sürekli "vitrin kadınları"nı aday göstermeleri alışkanlığının nasıl aşılabileceği son yıllarda en

çok tartışılan konulardan biri haline gelmiştir. Bu tartışmalarda "kadın bakış açısına sahip olan kadınların seçilmesi" gibi terimler üretilerek, her türlü soruna kadınca yaklaşan ve çözüm üreten kadın siyasetçilere olan ihtiyaç ifade edilmektedir.

Kadınlar, siyasal partilerin karar organlarına ve milletvekili aday listelerine, aynı düzeydeki atanmış/seçilmiş erkeklerden tamamen farklı ölçütlerle atanır ya da seçilirler. Bu olgu Türkiye'de siyasal parti tipine veya ideolojisine göre bir farklılık göstermemektedir. Sadece parlamentoya girme şansı bulamamış küçük ve sol partilerde bundan daha farklı bir kadın politikacı profili vardır. Erkek politikacıların siyasal partilere devşirilme ölçütleri içinde sınıfsal ve bölgesel farklılıkların, farklı meslek ve çıkar gruplarına mensup olmanın, farklı etnik/kültür gruplarından gelmenin, farklı yaşta ve siyasal görüşlere sahip olmanın önemli olduğunu görüyoruz. Oysaki seçilmiş-atanmış kadın politikacının seçiminde benzer ölçütlerin geçerli olduğu söylenemez. Türkiye'de kadın politikacıların "seçici"ler tarafından aday listelerine alınması için geçerli olan objektif niteliklerden yoksun birkaç temel ölçüt vardır. Siyasal partilerin kamuoyuna karşı oluşturulacak vitrinine konacak eğitimli, terbiyeli, güzel görünüşlü, uyumlu, yabancı dil bilir, ama siyasal deneyimi ve temsil gücü olmayan kadınlardan seçilen *vitrin kadınları olmak ya da* önemli politikacı erkeklerin akrabası, tanıdığı, eşi, kızı, sekreteri olan *yakın tanıdık veya sadakatinden emin olunan kadınlardan olmak* bunların başında gelir.

Kadınların siyasete katılımı konusundaki algının ölçülmesi için iktidar partisi AKP ve ana muhalefet partisi CHP örnek olarak inceleyen araştırmaya göre AKP ile CHP'de kadınların yer alma oranı birbirine yakındır (2012 verilerine göre parlementoda yer alan AKP'li kadın oranı 14.11, CHP'liler ise 14.7). Konumuz anamuhalefet olmadığı için CHP'yi bir kenara bırakarak AKP'nin söylemlerine baktığımızda, Başbakan Erdoğan'ın partisinde kadın katılımını "sözsel" olarak desteklediğini görülmektedir. Parlementoda kadın üyeler olmasına rağmen, il başkanları arasında hiç kadının olmaması patriyarkal hiyerarşik yapının devam ettiğini göstermektedir. Ayrıca Başbakan Erdoğan'ın politik alanda kadınların çalışma saatleri açısından zorluğuna vurgu yapması ve aynı partiden Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu'nun saat gece 11'den sonra eve dönen kadınlara farklı bir şekilde bakılacağını söylemesi aslında bu işin kadınlara uygun olmadığını, hatta ahlaki olarak işten geç dönenlerin ahlaki olarak düşüklüğü ima edilmektedir. AKP üyelerinin çoğunluğu Türk kadınlarının aileleri için yaşamayı seçtiği bu nedenle de politikada çok fazla kadının yer almadığı şeklinde düşünmektedirler (Cansun, 2013:15-16, 21). Genellikle kadın doğasına bağlanan bu anlayış, aslında muhafazakar bir partinin kadına biçtiği ve atfettiği rolle ilişkilidir[2].

Kadın Emeği ve İstihdamı Politikaları

Kadın işgücü istihdamının zaten oldukça düşük olduğu Türkiye'de AKP hükümeti kadınları işsizliğin sebebi olarak göstererek ve bu yönde kamusal algı da yaratarak, kadın işgücünü piyasanın dışına doğru atmaktadır. Kadın istihdamı politikaları her bir ülkede ekonominin sanayileşmesine ve hizmet sektörünün biçimlenmesine, refah devleti anlayışına ve aile modelinin ve cinsiyet sözleşmesinin gelişimine bağlıdır. (Karamessini & Rubery, 2013: 317)

Neo-liberal politikalar ucuz işgücüne ihtiyaç duyar, aynı zamanda sosyal hakların geri çekilmesini ve devletin kamu yükümlülüklerinin minimuma indirilmesini gerektirir. Bu noktada ucuz işgücü olarak kadın işgücünün istihdamı genelde devreye girer. Türkiye'de ise neoliberal politika ile muhafazakar söylem ortak bir noktada buluşmaktadır: Muhafazakar anlayış her ne kadar neo-liberallerin "liberteryen kültürel bakış açısını" eleştirseler de, toplumun temel ahlak taşıyıcısı olan ailenin, özel mülkiyetin yapı taşı olması konusunda ortak görüşe sahiptirler (Coşar & Yeğenoğlu, 2011: 561). Devlet Bakanı Mehmet Şimşek'in "İşsizlik oranı niye artıyor biliyor musunuz? Çünkü kriz dönemlerinde daha çok iş aranıyor. Özellikle kadınlar arasında kriz döneminde işgücüne katılım oranı daha artıyor" tespitini yapmıştır. Çevre ve Orman Bakanı Veysel Eroğlu'nun da kendisinden iş isteyen kadınlara "Evdeki işler yetmiyor mu?" diye karşılık vermiştir.

Mülkiyet haklarının kutsallığına ve bu bağlamda sosyal hakların ve sosyal devletin kazanımlarını ortadan kaldırılmasına dayanan neo-liberalizm ile devletin kamu yükümlülükleri azaltılmakta ve Türkiye örneğinde devletin bıraktığı bu boşluk aile dayanışması ile bertaraf edilmeye çalışılmaktadır. Böylece işsizlik kaynağı olarak görülen kadınlar işgücü piyasasından çekilecek, devletin kamu politikaları gereği yapması gereken çocuk, yaşlı ve engelli bakım ve hizmetleri eve mahkum olan kadın tarafından yapılacak ve devlet hem neo-liberal politikaları hem de muhafazakar anlayışı hayata geçirmiş olacaktır. Bu açıdan, kadın istihdamının azalması da, sosyal güvencelerinin aşınması da AKP hükümetinin öncelikli sorunlarını oluşturmadığı gibi, AKP politikaları aile merkezli muhafazakarlığı pekiştirmeye de hizmet etmektedir. Neo-liberalizmin özgürlük söylemi ile kadının geleneksel aile sınırları içinde yerinin tanımlanması arasında bir çelişki ortaya çıkmaz. Çünkü neo-liberalizm iş piyasasında esneklik talebinde bulunur ve bu talep geleneksel annelik ve eşlik rolleriyle ilgilenmez (Coşar & Yeğenoğlu, 2011: 566).

Türkiye'de kadının emek piyasasına katılımında şu özellikler dikkati çeker: Kadınlar işgücü piyasasına erkeklerle eşit oranda, eşit konumda ve eşit ücretle erişememekte (Aslantepe, 2012: 165-167), kadınların işgücüne katılımı düşük düzeyde gerçekleşmekte, göçle şehre gelen kadınlar istihdam dışında kalmakta, eğitim olanaklarından yeterince yararlanamadıkları için genel ücret düzeyinin düşük olduğu sektörlerde istihdam edilmekte, kırda istihdam edilen kadınlar büyük ölçüde

ücretsiz aile işçisi olarak, kentte kayıt dışı sektörde asgari ücretin altında ve evde düzensiz-sigortasız fason işlerde çalışmaktadırlar (Uçar, 2011: 115-116).

Kadınların işgücüne katılma oranı 2012 yılı verilerine göre %27,2'dir. Yıllara göre baktığımızda bu oran 2011'de %26,4, 2010'da %25,9, 2009'da ise %23,5'dir. 1990 yılında çalışan kadınların oranı 1990'da %34,1', 2000 yılında ise 26,6, 2001, %27,1'dir. Bu yıllarda yaşanan ekonomik kriz kadın işgücünün piyasadan çekilmesine neden olmuştur. Ekonomide yaşanan sistem değişikliği tüm dünyada yalnızca kadınlarda değil, genelde işgücünün bir süre geri çekilmesine neden olurken, kriz sonrası ucuz işgücü ihtiyacı nedeniyle kadınların istihdamında artış yaşanıyor. Türkiye'de dünyadaki bu eğilimin aksine 2000'deki ekonomik krizden sonra kadın istihdam oranları AKP iktidarının başından itibaren düşüş göstermektedir. AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılında %26,9'luk oran yıllar içinde düşmüş, 2012'de eski seviyesini ancak yakalayabilmiştir (TÜİK, 2012).

2003 tarihli İş Kanunu ve 2008 tarihli Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası ile kadın iş hayatında iki seçenekle karşı karşıya kalmıştır: Ya güvenli olmayan koşullarda çalışacaktır ya da evde kalacaktır (Coşar & Yeğenoğlu, 2011: 567). TÜİK tarafından 2006 yılında gerçekleştirilen hane halkı işgücü anketi sonuçları, kadınların işgücüne katılımının bu denli az olmasının nedenini göstermektedir. Türkiye'de işgücüne dahil olmama nedenlerine bakıldığında, kadınlar için ilk sırada %65'lik bir oran ile ev işleri ile meşgul olmak gelmektedir. Çocuk bakımı hizmetlerinin özellikle kamu tarafından son derece sınırlı bir şekilde üstlenilmesi ve bakım hizmetlerine dair bir devlet sübvansiyonunun bulunmaması kadınları eve zorunlu olarak bağlamaktadır. Çocuk bakımı ve erken çocukluk eğitimi kadın eşitliğine yönelik önemli sosyal politikadır. Çocuk bakımın hizmetlerinin kamusal olarak sunumunda ihmal, bu hizmetlerin görünmez ve aile merkezli oluşu ile kadın emeğinin "değersizleştirilmesi" ile yakından ilişkilidir. Bu durum kadının ev dışı ücretli hayatını doğrudan etkilemekte ve kadının emeğinin değersizliğini süreğenleştirmektedir (Ecevit, 2012: 221). Bunun temelinde ise cinsiyete dayalı toplumsal işbölümü ve buna bağlı olarak belirlenen cinsiyet rolleri bulunmaktadır. Kadına, kadın olmasından dolayı çocuk bakımı başta olmak üzere bakım hizmetleri ile ilgili sorumluluklar tamamen kadının ücretsiz emeğine endekslemiştir (Bütün, 2010: 96-97: DPT, World Bank, 2009; ix). Yapılan araştırmalarda formel ya da informel şekilde çocukların bakımının sağlanması durumunda ücretli çalışan kadınların artış olduğu gözlenmiştir. Kadının ücretli çalışması yönünde destekler arttığı oranda aile yapısının da değiştiği belirtilmektedir (Karamessini & Rubery, 2013: 318). Buradan çıkarabileceğimiz sonuç geleneksel aile yapısının Türkiye'de parçalanması ve kadının aktif olarak sosyal hayata katılımı için çocuk bakım politikalarının desteklenmesi gerekmektedir.

Üniversite mezunu az sayıda kadın iş ve aile arasında dengenin kurulabilmesi için hizmet satın alma yoluyla uzlaşma mekanizmalarına ulaşabilmektedirler. İlköğretim ve lise mezunu kadınlar ise ya genç yaşlarda, evlilik ve doğum öncesi ya da hane halkı reisinin işsiz kalması ve/veya ücretinin yetersiz olması gibi zorunluluk koşulları altında, kısıtlı deneyim gerektiren, kalifikasyon ihtiyacı düşük, geçici ve kayıt dışı olma olasılığı yüksek işlerde emek piyasasına katılmaktadırlar. Yüksek ücret alamayacak ve bu nedenle uzlaştırma mekanizmalarına ulaşamayacak üniversite mezunu olmayan kadınlar için bu durum tam zamanlı ev kadınlığını getirmiştir. Türkiye'de tam zamanlı ev kadınlarının çok fazla ortamda, modern emek piyasası çalışan kadınların taleplerine göre değil, tam zamanlı ev kadınlarına yönelik olarak şekillenmiştir. Bu durumun kadına ilişkin siyasi gündemi daha muhafazakar olmaya yönlendirdiği söylenebilir. Bu açıdan 1980 sonrası siyasi alanda tam zamanlı ev kadınları artan muhafazakarlaşmayı destekleyen altyapının bir unsuru haline gelmişlerdir. 2000'li yıllarda AKP'nin tek başına iktidara gelmesinde ve güçlenmesinde kırdan kente göç etmiş, fakat işgücüne katılmamış tam zamanlı ev kadınlarının mobilize edilmesi önemli olmuştur (Ajas, 2012: 214).

Kadının çalışmamasında diğer önemli bir neden de eş ve/veya eşin ailesinin kadının çalışmasını istememesidir. Aile baskısı eğitim düzeyi düşük kadınların istihdamının önündeki temel engellerden birisi olarak karşımıza çıkıyor. Aile baskısı, başka değerlerin yanında mevcut tutucu değerlerden, güvensizlikten, mevcut çalışma koşulları ile ilgili güvenlik endişelerinden ve başkalarının çalışan bir kadının kocası hakkında ne diyeceği ile ilgili endişelerden kaynaklanmaktadır. Türkiye'deki hane halklarının çoğunluğu çekirdek aile şeklinde olmasına rağmen, geniş aile özellikle alt-orta sınıf ve alt sınıf aileler arasında olmak üzere çoğu bireyin hayatında önemli bir sosyal rol oynamaya devam etmektedir. Modern kentli nüfus arasında bile, aileye bağlılık, aile yükümlülükleri ve aile onuru güçlü değerlerdir. Modern değerler olarak ailede eşler arası eşitlik hukuken tanımlanmış olması rağmen, aslında eşit partner konumuna yerleşmek için çaba gösteren kadınlar (bazı durumlarda) kocalarının direnci ile karşılaşabilmektedir. Aile onurunun ayakta tutulması için kadınların üzerine yerleştirilen bu dengesiz yük kadınların toplumdaki rollerinin belirsizliğini vurgulamaktadır (DPT; World Bank, 2009: 21-22).

Eğitimli bir meslek sahibi olarak çalışan kadınlar olumlu şekilde algılanmaktayken, eğitim düzeyi daha düşük kadınların istihdam olanaklarının neredeyse yalnızca tekstil sektörü, temizlik/ev işleri, ve perakende hizmetleri ile sınırlı olduğu düşünülmektedir. Özellikle "muhafazakar" kesimler bu tip işlere de sıcak bakmamaktadır (DPT; World Bank, 2009: 21-22). Olumsuz yaklaşımın nedeni güvenlik ve (kendine) güvensizlik gibi gerekçelerle birlikte muhafazakârlık önemli yer tutar. Kadınların işgücüne katılma oranı Türkiye'den düşük olan 11 ülkeden nüfusu 500 bin civarındaki Solomon Adaları bir yana bırakılırsa tamamının Müslüman

nüfusun ağırlıklı olduğu ülkelerden oluşması da dini muhafazakârlığın kadın emeğinden yararlanmanın önünde önemli bir engel oluşturduğu savını güçlendiriyor (Öz, 2010: 2).

Değersizleştirme: Kadına yönelik şiddet

Kadın yönelik her türlü şiddet ve saldırının artışında AKP hükümetinin hem önlem almak ve durdurmak için herhangi bir ciddi girişimde bulunmaması, hem de erkeğin kadın üzerinde mülkiyet hakkının olduğu gerici yaklaşımın çeşitli vesilelerle beslenmesi etkilidir.

Bir yandan ağır bir ataerkil cinsiyetçi kültür; hızla gelişen muhafazakârlaşma ve aşırı kutuplaşmış siyaset; öte yandan ataerkil ve aşırı siyasallaşmış bir kurumsal kültür ve ağır ve kör işleyen bir yargı düzeniyle kuşatılmış olan Türkiye toplumunda kadına yönelik şiddet konusuna halen ciddi şekilde eğilinmemektedir (Özkazanç, 2011:1-12).

Kadını yok sayan, aileyi güçlendirmeyi esas alan düzenlemelerle kadınları aile içinde erkeğin denetiminde görmek isteyen muhafazakâr politikaların etkisi giderek daha çok hissedilmektedir. Kadınların biyolojik yapısına da gönderme yaparak erkeklerle eşit olamayacaklarını ifade eden başbakanın yaklaşımı, kadınlara yönelik şiddeti erkeğin hakkı olarak değerlendirmeye çanak tutmaktadır.

AKP hükümeti bazı yasal düzenlemelerle göstermelik adımlar atmıştır: 24.11.2011 tarihinde çekincesiz olarak onaylanan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi" 8 Mart 2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 8 Mart 2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda kabul edilmiş ve 20 Mart 2012 tarih ve 28239 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yukarıda belirtilen sözleşmeler her ne kadar kadına karşı şiddette önemliymiş ve anlamlıymış gibi görünse de, aslında AKP'nin diğer politika ve uygulamaları bu düzenlemeleri yok etmektedir. Söylem düzeyinde hükümet ve çevreleri sürekli kadını aşağılayıcı ve hatta düşülen kötü durumu hak ettiği yönünde toplumsal algıya yön vermektedirler. Örneğin Başbakan Erdoğan, kamuoyunun gündemine oturan Münevver Karabulut cinayetine ilişkin açıklamasında Karabulut'un ailesini suçlayarak "kendi başına bırakılan ya davulcuya ya zurnacıya" yorumunu yapmıştı. Geçtiğimiz yıl Metin Lokumcu'nun polis cinayetine kurban gitmesini Ankara'da protesto eden Halkevleri üyesi Dilşad Aktaş için ise Erdoğan "kız mıdır, kadın mıdır bilemem" (Cnnturk.com, 2011) yorumunu yaparak kadına yönelik bakışını sergilemişti.

Kurumlar düzeyinde de bu yöndeki anlayış rasyonel düşünüşün önüne geçmeye başlamış ve gericilik birçok kurumda kendini göstermiştir. 12 Eylül 2010 referandumu Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nu AKP'nin aracı haline getirmiş ve bu kurulda hükümetin genel düşünce yapısı çerçevesinde gerici tutumlara imza atmıştır. HSYK kadını aşağılayacak derecede gericileşmiştir. Örneğin HSYK'nın yargının iş yükünün azalması için düzenlediği toplantıda dile getirilen bir öneride 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 434. maddesindeki uygulamanın yeniden hayata geçirilmesi savunulmuştur. Yürürlükten kaldırılmış bulunan bu maddeye göre kaçırılan veya alıkonulan kadının evlenmesi halinde koca hakkındaki cezanın beş yıl ertelenmesini öngörülmekteydi. (Birgün, 2011).

Mahkemelerin kadına yönelik şiddeti sıradanlaştırılmış (İnceoğlu, Kar, 2010; 43) şiddet olarak görmesi, tecavüzün kadınlardan kaynaklandığını düşünmesi bu tür davalarda skandal kararlara imza atmasını getirmiştir. Ceza Kanununda "Haksız tahrik" uygulaması kadın cinayetlerini adeta teşvik eder nitelikte kullanılmaktadır. Kadın cinayetlerine ilişkin davalarda katil kocalar "eşinin çantasında doğum kontrol hapı bulup aldatılacağını düşünmek"ten, "kadının kot pantolon giyip tanımadığı erkeğe cilveli şekilde saati sorması"na kadar türlü türlü gerekçelerle "haksız tahrik"e uğradıklarını iddia etmekte ve bu saçmalıklar mahkemelerce "haksız tahrik" olarak kabul edilerek ciddi ceza indirimlerine gidilmektedir (Sol Portal, 2012). Kadının, küçük kızların suçlu ilan edildiği mahkemelerde, tecavüzün faturası mağdurlara yıkılmakta ve suçlular ise alkışlarla mahkeme salonlarından ellerini kollarını sallayarak çıkmaktadır. Selçuk Üniversitesi'nde profesörlük yapan Orhan Çeker geçtiğimiz yıl Şubat ayında tecavüz konusunda şunları söylemişti: "Sorunun odağında kim var? Kadın var. Kardeşim sen dekolte giyinirsen bu tür çirkinliklerle karşılaşman sürpriz olmayacaktır. Tahrik ettikten sonra sonucundan şikayet etmen makul değildir… Bu konuda tabii ki erkek suçludur ama kadının da suçu göz ardı edilirse meseleyi çözümde yanlış adım atmış oluruz. Bu olayda her iki taraf da suçludur." (Samancı, 2011). Eski AKP milletvekili Mustafa Ünaldı Yeni Akit gazetesinde yayınlanan yazısında "Dekolte ile karşılaşmak da bir tacizdir; erkekleri değişik derecelerde rahatsız eder" ifadelerine yer vererek kadın düşmanlığında (Peker, 2011) daha da ileri gitmiştir ve taciz ve tecavüzden korunmanın yolu olarak tesettüre girmeyi önermiştir.

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu bünyesinde 2012 yılı Kasım ayında oluşturulan "Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddetin İncelenmesi Amacıyla Kurulan Alt Komisyon" yaşanan şiddet olaylarına ilişkin son verileri bir rapor haline getirmiştir. Buna göre Türkiye genelinde 2008 yılında 48.264, 2009 yılında 62.587, 2010 yılında 72.257, 2011 yılında ise 80.398 olay yaşandı. Raporda değerlendirmeye esas alınan verilerin sadece kolluk kuvvetlerine intikal edenlerle sınırlı olduğu, çeşitli sebeplerle yetkili mercilere bildirilmeyen birçok vaka olduğu ve

bu nedenle de aile içi şiddetin gerçek durumunu göstermediği bildirilmektedir (TBMM, 2011). 2002 yılı kayıtlarına 66 olarak geçen kadın cinayet sayısı, 2003'te 83, 2004'te 164, 2005'te 317, 2006'da 663, 2007'de 1011, 2008'de 806'dır.

Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'ndan ulusal basına verilen bilgiye göre 2010 yılının ilk 7 ayında Türkiye'de kadına karşı işlenen suçlarda büyük artış yaşandığı anlaşılmaktadır. 2010 yılının ilk 7 ayında 226 kadın cinayete kurban gitmiştir. Aynı dönem içinde cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar kapsamında 478 kadın tecavüze uğramış, 722 kadın taciz edilmiş, aile içi şiddet kapsamında 6423 kadın şiddete maruz kalarak hastanelik olmuştur.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre tecavüz ve taciz gibi cinsel saldırı suçlarında son beş yılda yüzde 30 artış meydana gelmiştir. Buna göre; 2006'da 528, 2007'de 473, 2008'de 577, 2009'da 652 kadın tecavüze uğrarken, 2006 yılında 489, 2007 yılında 540, 2008 yılında 589, 2009 yılında 624 cinsel taciz olayı yaşanmıştır.

2005–2010 yılları arasında, 100 binin üzerinde kadın cinsel saldırı sonucunda mağdur olmuştur. Mağdur kadınların yüzde 40'ı hiç şikâyetçi olmamıştır. Kadınların korktukları için şikâyetçi olamadıkları da istatistiklere geçen bilgiler arasındadır. Şikâyetçi olmayan mağdur kadınların oranını yüzde 40 olarak tahmin ediliyor ki, bu oranı göz önüne alırsak yukarıda ki (TÜİK) istatistiksel verilerinin ancak gerçeğin yarısını ortaya koyduğunu göstermektedir. Adalet Bakanlığı'nın 2010 yılı ağustos ayında yaptığı açıklamaya göre, kadın cinayetleri son 7 yılda %1400 artmış durumdadır.

2002'de AKP hükümeti ile başlayan süreçte, birçok unsur birleşerek kadına yönelik şiddetin giderek çok hızlı ve büyük oranlarda artmasına neden olmuştur. Yukarıda ifade ettiklerimizle birlikte AKP'nin kutsal aile söyleminin bu şiddeti görmezden gelerek, kadınları aşağılayarak ve olayların şeytani kaynağı olarak görerek ve bunu söylemlerinde de destekleyerek şiddete desteği olduğunu düşünmekteyim. Kadını aile sınırları içinde ve aile içi görevleriyle tanımlayan anlayış, kadının bir birey, hakları olan bir insan olduğu düşüncesini geri plana itmiştir. Ailenin görüşleri dışında davranmaya çalışan kadın, öldürülmeyi, şiddet görmeyi hak etmiştir bu anlayışa göre.

AKP kadına evde otur, çocuk yap, onlara bak demektedir. AKP'nin topluma ideal olarak sunduğu kadın imgesi budur. Bunun sonucu tabii ki bunun dışında hareket eden her kadın "cezalandırılabilir" veya "hak etmiştir" !!!! hale gelmektedir. Bu nedenle toplumun çıldırıp kadınlara şiddet yönelttiğini söylemekten çok, bunu kadının statü ve rolünü belirli bir çerçevede çizen AKP'nin kamusal politikaları ve söylemlerini incelemekteyiz

Kürtaj ve İstediğin Kadar Çocuk Sahibi Olma bir Haktır

Başbakan Tayyip Erdoğan, Mayıs 2012'de Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Programı'nın uygulanmasına ilişkin 5. Uluslararası Parlamenterler Konferansı kapanış oturumunda yaptığı konuşmada, kürtaj hakkını hedef aldı. Yaptığı açıklamada kürtajı cinayet olarak tanımlayan Erdoğan, sezaryenle doğuma da karşı olduğunu belirtmiştir. AKP'nin kadın düşmanı politikalarını gözler önüne serercesine sarf ettiği sözlerle, kadını aile içinde tanımlamayı sürdürürken "üç çocuk" isteğini de yineledi (CNNTurk, 2012). Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, kürtajı bir cinayet olarak gördüğüne dair sözlerine tepki gösterenlere "Her kürtaj bir Uludere'dir diyorum. Anne karnında öldürmenin doğumdan sonra öldürmekten ne farkı var?" diye seslendi. (26 Mayıs 2012, Milliyet)

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Ayhan Sefer Üstün, "Kürtaj, bir insanlık suçudur. Kürtaj ile doğacak çocuğun yaşam hakkı elinden alınmaktadır. Belirli bir aydan sonra hayatın başladığını kabul etmek, büyük bir yanılgıdır. Artık, bu yanılgının toplum genelinde giderilmesi gerekmektedir. Toplumumuzun da yavaş yavaş bu yanılgıdan kurtulduğunu görüyoruz. Yeni Ceza Hukuku mantığı da bu şekilde gelişmekte olup, anne karnında hayatını devam ettiren çocuğun maddi manevi varlığına karşı yapılan saldırılar cezalandırılmalıdır. Kürtaj olayı, çok çeşitli açılardan yorumlanabilmektedir. Tüm bunların dışında çocuğu taşıyan annenin de hayatı tehlikeye girmektedir. Bu nedenle de kürtaja ceza verilmemelidir." (28 Mayıs 2012, haber.ekolay)

TBMM Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Üyesi Uslu, "Embriyonun da hakları var, ceninin de" diyor ve "Kürtaj bir haktır" diyenlere "Yürekleri yetiyorsa, kürtaj görüntülerini izlesinler" önerisinde bulunuyor. Birleşmiş Milletler istatistiklere göre Türkiye'de 2008 yılında 1000 kadından 14.8'i kürtaj yaptırmıştır ve bu dünya (28) ve Avrupa (27) ortalamalarının oldukça altındadır.

"En az üç çocuk söylemi" ile kadınlar üzerinde çocuk yapmaları yönünde baskılar artmıştır. Aynı politikanın devamı olarak kürtaj ve sezaryenle ilgili getirilmek istenen kısıtlamalar ile kadının bedeni üzerinde doğrudan hakları ele geçirmeye ve denetlenmeye çalışılmaktadır. TBMM Genel Kurulu'nda tıbbi zorunluluk bulunması halinde doğumun sezaryenle yapılmasını düzenleyen, Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşların Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı 4 Haziran 2012 tarihinde kabul edilerek yasalaştı. Yeni yasaya göre, doğumda gebe veya rahimdeki bebek için tıbbı zorunluluk bulunması halinde sezaryen yöntemi kullanılabilecek. Kürtaj hakkını düzenleyen kanun maddelerinde de değişiklik yapmayı düşünen hükümet, kürtajın kanuni olarak yapılabileceği süreyi dört haftaya düşürmek istemektedir. Bu ise kürtaj hakkının örtülü olarak yasaklanması anlamına gelir. Hükümet kürtaj yerine, tecavüz ürünü gebeliklerde dahi doğum yapılmasını istemektedir. Bu düşünüşe paralel

olarak, Gebe Bebek Lohusa İzleme Sistemiyle (GEBLİZ) gebelik testi yaptırıldığı andan itibaren kadınlar izlenmeye alınmaktadırlar. Bu sisteme göre gebelik testi sonucu aile hekimlerine ulaştırılıyor ve test sonucundan eş veya babanın bilgi sahibi olması sağlanıyor (Radikal, 2012). Bu uygulama kadınların cinselliğinin, doğurganlığının denetimi ve özel hayatın gizliliğinin ihlali anlamına geliyor. Bir yandan kadın üzerinde baskı kurularak kürtaj yapılması engellenmek hedefleniyor. Ayrıca namus adına bu kadar cinayetlerin işlendiği bir ülkede bu uygulama yeni cinayetlerin zeminini hazırlıyor.

Muhafazakârlar dini ve ahlaki argümanlarla ceninin, yani henüz doğmamış insanın yaşamından hareketle, onun da tanrı tarafından yaratılmış bir varlık olduğunu, ceninin yaşama hakkının kutsal olduğunu iddia etmektedirler (Metin, 2009; 21-31). Dolayısı ile kürtajın bu kutsal yaşama hakkına son veren bir cinayet olduğu, bunun da öteki dünya açısından ağır bir günah olduğunu söylenmektedir. Böylece çeşitli nedenlerle bugüne kadar kürtaj yaptıranlar ve gelecekte de yapmak zorunda olan bütün kadınlara katil damgası vurulmaktadır. AKP'nin kadın düşmanı çirkin yüzü bu konuda çok daha belirgin ortaya çıkıyor (Çağrıcı, 2012).

Kürtaj konusuna sosyolojik ve kadın hakları açısından baktığımızda, toplumun bir üyesi olarak her kadının bedeni kendisine aittir; dolayısı ile hamile olan bir kadının çocuğu doğurup doğurmama kararını vermesi de yine doğal olarak kendisine ait bir haktır. Muhafazakârların iddia ettiği gibi, bu hak kadınlara tanınmış bir mülkiyet hakkı değil, bedenin ve sağlığın bölünmez bütünlüğü bağlamında temel ve kişisel bir insan hakkıdır (Çağırıcı, 2012).

Eğitim

Türkiye, Pekin Eylem Planını imzalayarak, eğitimin her düzeyi için toplumsal cinsiyete duyarlı öğretim programlarının oluşturulmasını ve uygulanmasını taahhüt etmiştir. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'nin (CEDAW) 5. Maddesi de imzalayan ülkeleri, kadın veya erkeği diğerine göre aşağılayan; kadın veya erkeğin diğerine göre daha üstün olduğunu savunan veya kalıplaşmış cinsiyet rollerini temel alan rolleri öngören tüm adet, uygulama, geleneksel davranış ve önyargıların ortadan kaldırılmasını sağlamakla yükümlü kılınmaktadır (Kületci, Canbay, 2012: 32-48).

AKP'nin bu yılki eğitimle ilgili sürprizi 4+4+4 uygulamasıdır. Okula başlama yaşının beşe düşürülmesiyle birlikte kız öğrencilerin ergenliğe henüz tam girmeden örgün eğitimi tamamlamaları sağlanacaktır. 12-14 yaş aralığında ergenliğe giren kız çocukları 13 yaşında ortaokuldan mezun olarak İslam inancına göre henüz mükellefiyet çağına girmeden örgün eğitimi tamamlamış olacaktır. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği Taslağı bu

çerçevede ortaya çıkmıştır. Mevcut yönetmelikte "Evli olanların kayıtları yapılmaz. Öğrenci iken evlenenlerin kayıtları silinerek okulla ilişkileri kesilir" düzenlemesi yer alırken AKP'nin taslağına göre "Evli olanların kayıtları yapılmaz." düzenlemesi getirildi. Bu ise küçük yaşta evliliklere cevaz verilmiş olacağı şeklinde yorumlanabilir (Cumhuriyet, 2012).

Başbakan Erdoğan'ın Seul'e giderken gazetecilere "Özellikle Güneydoğu'da akıl baliğ (ergen) olan kız çocuklarını aileler okula göndermiyor. Açık lise bunun için" diye açıklama yapması ilköğretime başlama yaşının beşe düşürülmesinin gerçek nedenini ortaya çıkardı (Cumhuriyet, 2012).

Yeni eğitim sistemi, beş yaşındaki çocukların okula başlaması uygun görülmediğinden, sistemin hazır olmamasından, laik ve bilimsel eğitime, özgür düşünceli ve eşitliğe darbe vurmasından dolayı eleştirilmektedir. Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer, her zamanki AKP tavrıyla eleştirenleri PKK'lı olmakla suçlamıştır. "Laikçi kesim"in bundan rahatsız olduğunu belirten AKP'li bakan, rasyonel düşünceye makul ve mantıklı olan, fakat AKP'ye uymayan eleştirilerde karşısındaki düşman olarak göstermekte ve bunun için dinin meşrulaştırıcı gücüne başvurmaktadır (Yenişafak, 2012). AKP hükümeti bir yandan yeni eğitim sistemini bir reform olarak göstermeye çalışırken, bir yandan da kendi çocuklarını Fransız, Alman okullarında eğitim aldırmaktadırlar.

AKP Muğla Milletvekili Ali Boğa, ağzından kaçırdıkları ile yeni eğitim sisteminin gizli gündemini ortaya sermiştir: "Şu anda bir şans geçti elimize. Biz bütün okulları, elbette bu okulların kaydında kuydunda sayıyı artıracağız. Ama bütün okulları imam hatip okulu yapma şansını elde etmiş durumdayız. 4+4+4'ten sonra Kuranı Kerim ve peygamberimizin hayatının seçmeli ders olmasından sonra bu şansımız var" (CNNTurk, 2012). Hedefin daha iyi eğitim sağlamak olmadığı, dini nesiller yetiştirmek olduğu böylece AKP tarafından da onaylanmıştır. Ortaokul seviyesinde İmam Hatiplerin açılması ile dini nesiller yetiştirilmesi daha erken yaşta başlatıldığı gibi, İmam Hatiplerde eğitim gören gençlere İslama uygun yaşam tarzı modeli de öğretilmektedir. Aşağıdaki tablo İslamcı neslin kadın hakkındaki düşüncelerini göstermesi açısından önemlidir.

	Katılıyorum (%)	Ne katılıyorum, ne katılmıyorum (%)	Katılmıyorum (%)	Toplam (%)
Kadınlar çalışmalıdır	69.0	14.5	16.5	100
Kadınlar sadece kocalarıyla konuşabilirler	7.6	5.0	87.4	100
Profesyonel eğitim kadınlar için gerekli değildir	7.6	5.0	87.4	100
Kadınların başı kamusal yerlerde kapalı olmalıdır	82.6	10.0	7.4	100
Kadın tek başına seyahat edebilir	36.4	18.1	45.5	100
Bir kadının yeri evidir	44.9	14.3	40.8	100

Yukarıdaki tabloyu değerlendirdiğimizde kadınların kamusal alana çıkışı ne kadınların özgürlüğü ideallerine göre, ne de cumhuriyetçi ideolojinin başörtüsüz kadın ikonuna göre biçimlenmektedir. Çalışmasına ve eğitim görmesine izin verilen kadınları kontrol altında tutacak olan geleneksel ve İslamcı yaşam tarzı olarak düşünülmektedir. Bu kadınların tek başına seyahat etmeleri veya erkeklerle sosyal ilişki kurmaları yasaktır ve aynı zamanda bu kadınlar başörtülü takmak zorundadırlar (Coşkun & Şentürk, 2012: 174).

Eğitim konusunda kadınların eğitime ulaşamama oranlarına baktığımızda, diğer bir ifadeyle okuma-yazma bilmeyenlerin sayısına baktığımızda Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Temmuz 2011 tarihli "Türkiye'de Kadının Durumu" adlı raporuna göre 6 yaş ve yukarı nüfus içinde kadın okumaz-yazmazlık oranı %9,8, erkek okumaz-yazmazlık oranı ise %2,2'dir. Okuma yazma bilmeyen her 10 kişiden sekizini kadınlar oluşturmaktadır. Yetişkin nüfus içinde (+15) kadın okumaz-yazmazlık oranı ise % 12'dir (KSGM, 2011:13). Eğitime dinsel boyut katıldıkça, kadınların evde oturmasını meşru kılan bazı dinsel meşrulaştırma argümanları daha kolay zemin bulacaktır.

Sonuç

Laik Cumhuriyet'in ilanı kadınları tecrit edildikleri kafeslerin ardından çıkararak dünyaya karışmalarını sağlamış ve kendilerine tanınan haklar bakımından öncesiyle kıyas kabul etmeyecek duruma getirmiştir. En kısa şekilde Cumhuriyet'in getirdiklerini özetlersek: 1926'da İsviçre'den resepsiyon yoluyla alınan Medeni Kanun ile çok eşlilik yasaklandı, boşanmada ve çocuk üzerinde velayette eşit haklar tanındı. 1930'da yerel seçimlerde, 1934'de ise ulusal düzeyde kadının oy hakkı tanındı (daha geniş bilgi için bkz. Kandiyoti vd., 2003: 267). Ancak Cumhuriyet İlkeleri'yle şekillenen yasaların uygulama aşamasında son 10 yılda ayrımcılığa tabi hükümlerle ilgili yasal düzenlemeler yapılsa bile kadının insan haklarını korumak açısından çoğunlukla işlevsiz kaldığı ortadadır. Kadına karşı şiddetin ve her türlü hak ihlalinin engellenmesi öncelikle yasaların adil olarak uygulanması konusunda güdülecek etkin Devlet Politikası'yla mümkündür. Adli Makamların, hukuk kurallarından ziyade ahlaki normları referans göstererek hüküm tesis etmeleri ihlallerin sonlanması yerine, mevcut olumsuzluğun artarak devam etmesine hatırı sayılır katkı sağlamaktadır.

Bugünkü iktidar, kadına gericiliğin ve piyasacılığın keşişim kümesine denk düşen bir tavırla yaklaşmaktadır. AKP'nin kadına yaklaşımı somut örneklerle daha açık hale gelmektedir: kürtajla ilgili tartışmalar, 4+4+4 Eğitim Sistemi, Ulusal İstihdam Stratejisi, liselere emzirme odaları yapma, çocuk yaşta evliliğin önünü açma, tecavüz vakasında esas suçlunun kadın olduğunun söylenmesi gibi

başlıklar kadın haklarına yönelik açık saldırılardır. Bu politikaların kadınlara biçtiği toplumsal rol: Köle ol, bol bol çocuk doğurup sermaye sahiplerinin ucuz iş gücü ordusu oluşturulmasına katkı sağla, okuma, düşünme, sorgulama, yoksullaş, emeğini sömürt, çaresizleş şeklinde formüle edilebilir.

AKP, kadını evde görmek istemektedir. Kadını toplumda geri plana atan, "anne" ve "eş" vasıfları dışında bir alan tanımayan, "Kadınlar çalışmasa işsizlik olmaz" diyerek eve kapatmaya çalışan, "üç çocuk yapın" diyerek kadını dindar neslinin kaynağı ve kuluçka makinesi olarak gören, iktidarda kaldığı süre boyunca 'kadına şiddeti' yüzde 1400 arttıran AKP'nin, kadın lehine herhangi bir politika ve söylem geliştirmesi umut dahi edilemez.

Koray (2008)'a göre; "Bugün için kadınların çoğu açısından sosyal dayanışmanın sağlandığı yer yine aile olmakta, devletin sosyal sorunlara bakışındaki "liberal hayırseverlik" gibi, kadın sorunlarına bakışı da "muhafazakar hayırsever" olmanın ötesine geçememiştir" (Bütün, 2010: 96).

Notlar

[1] "Din ve dinden kaynaklanan dünya görüşü, yalnızca inananlarla sınırlı kalmamakta ve kültürün tüm öğelerine sızmaktadır. Hatta din ekseninde belirginleşen dünya görüşleri, inanan inanmayan tüm insanları sarmalamakta, sıradan insanların bile gündelik yaşamlarını ve dindışı gibi görünen kültürel alanlarını kapsamaktadır" (Akşit vd., 2012: 35). Bu betimleme yukarıda ifade ettiğim "aura" kelimesini çok güzel açıklamaktadır.

[2] Atıf yapılan aynı makalede AKP ve CHP karşılıklı olarak değerlendiriliyor. Her iki parti de kadın politikacıları desteklediğini söylüyor. Bunun karşısında AKP'li kadınlar buna övgüler düzerken, CHP'liler bu desteği parti başkanlarına övgüler düzecek kadar önemli görmüyorlar. İkinci olarak AKP'nin erkek üyeleri AKP'li kadınlardan ve CHP'den daha fazla muhafazakarlar. Bu iki önemli ayrımın dışında her iki partide de karar verme mekanizmalarında yer alan kadın oranları birbirine yakındır (Cansun, 2013:26).

Kaynakça

66 Aya PKK Yanlıları ve Laikçiler Karşı (03/09/2012). Yenişafak. http://yenis afak. com.tr/Egitim/?t=06.09.2012&i=406640. 03/09/ 2012 tarihinde edinilmiştir.

Ajas İ. İ. (2012). Türkiye'de Kadın İstihdam Sorununa Farklı Bir Yaklaşım. *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Kadın Emeği.* Ankara: Ankara Üniversitesi Yayını.

Akşit B.; Şentürk R.; Küçükural Ö. & Cengiz K. (2012). *Türkiye'de Dindarlık.* İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Arendt H. (2000). *İnsanlık Durumu.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Artılarıyla Eksileriyle GEBLİZ (23/06/2012). Radikal. http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1092005&CategoryID=7. 23/09/2012 tarihinde edinilmiştir.

Aslantepe G. (2012). Kadın İstihdamının Artırılması ve ILO Sözleşmeleri. *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Kadın Emeği*. Ankara Üniversitesi Yayını: 159-167.

Başbakan: "O Kadın, Kız Mıdır Kadın Mıdır?" (06/06/2011). CNNturk. http://www.cnnturk.com/2011/yazarlar/06/04/basbakan.o.kadin.kiz.midir.kadin.midir/618955.0/. 11/07/2012 tarihinde edinilmiştir.

Bauman Z. (2000). *Siyaset Arayışı*. İstanbul: Metis Yayınları.

Benhabib S. (1991). Models of Public Space: Hannah Arendt, the Liberal Tradition, and Jürgen Habermas. Calhoun C. (Ed.), Habermas and the Public Sphere. Cambridge: MIT Press: 72-98.

Berktay F. (2012). *Tarihin Cinsiyeti* (4. Baskı). İstanbul: Metis.

Birgün (2011). HSYK: "Tecavüze Uğrayan Tecavüzcüsüyle Evlensin". Birgün. http://www.birgun.net/lifes_index.php?news_code=1316173236&day=16&month=09&year=2011. 11/07/2012 tarihinde edinilmiştir.

Bütün M. (2010). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden Çocuk Bakım Hizmetleri: Farklı Ülke Uygulamaları*. Ankara: Afşaroğlu Matbaası.

Cansun Ş. (2013). Perceptions of Women's Political Participation in Turkey: The Examples of the AKP and the CHP. *Journal of the Human and Social Science Researches*, 2(3): 9-30.

Coşar S. & Yeğenoğlu M. (2011). New Ground for Patriarchy in Turkey? Gender Policy in the Age of AKP. *South European Society and Politics*, 16(4): 555–573.

Coşkun M. K. & Şentürk B. (2012). The Growth of Islamic Education in Turkey: The AKP's Policies Toward Imam-Hatip Schools. İnal K., Akkaymak G. (Eds.). *Neoliberal Transformation of Education in Turkey: Political and Ideological Analysis of Educational Reforms in the Age of the AKP*. New York: Palgrave Macmillan: 165-177.

Çağırıcı M. (2012). Uludere, Kürtaj ve Kadın Hakları. *Politika Dergisi*. http://www.politikadergisi.com/okur-makale/uludere-kurtaj-ve-kadin-haklari 05/06/2012. 15/08/2012 tarihinde edinilmiştir.

Ecevit Y. (2012). Türkiye'de Çocuk Bakımı ve Erken Çocukluk Eğitimine İki Paradigmadan Doğru Bakmak. *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Kadın Emeği*. Ankara, Ankara Üniversitesi Yayını: 220-265.

Eley G. (1991). Nations, Publics, and Political Cultures: Placing Habermas in the Nineteenth Century. Calhoun C. (Ed.). *Habermas and the Public Sphere*. Cambridge: MIT Press: 289–339.

Frazer N. (1991). Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy. Calhoun C. (Ed.). *Habermas and the Public Sphere*. Cambridge: MIT Press: 109-142.

Gericilik Kadınların Hayatını Daha da Karartmaya Kararlı (03/06/2012). Sol Portal. http://haber.sol.org.tr/kadinin-gunlugu/gericilik-kadinlarin-hayatini-daha-da-karartmaya-kararli-haberi-55530. 21/08/2012 tarihinde edinilmiştir.

Günel S. (2011). Eşitlik ve Bakanlık. *Feminist Politika*, 11:12-14. http://www.sosyalistfeministkolektif.org/feminist-politika/1-sayi-11?start=5. 09/08/2012 tarihinde edinilmiştir.

Habermas J. (1992). Further Reflections on the Public Sphere. *Habermas and the Public Sphere*, Calhoun C. (Ed.). Cambridge: M.I. T. Press: 462-463.

Habermas J. (2000). *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Habermas J. (2009). Public Sphere: An Encylopedia Article. *Media and Cultural Studies*. Durham M. G. & Kellner D. (Eds.). New York: John Wiley & Sons: 73-78.

Hansen M. (2004). Yirmi Yılın Ardından Negt ve Kluge'nin "Kamusal Alan ve Tecrübe"si. Meral Özbek (Ed.) *Kamusal Alan* .İstanbul: Hil Yayın: 141-177.

Harvey D. (2005). *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press.

İnceoğlu Y. & Kar A. (2010). *Kadın ve Bedeni*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2011). *Türkiye'de Kadının Durumu*. http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/mce/eski_site/Pdf/tr_de_kadinin_durumu/trde_kadinin_durumu_2011_temmuz.pdf. 21/08/2012 tarihinde edinilmiştir.

Kadınlar Harekete Geçiyor!. (31/05/2011). CNNTurk. http://www.cnnturk.com/2012/guncel/05/31/kadinlar.harekete.geciyor/663196.0/index.html. 08/07/2012 tarihinde edinilmiştir.

Kandiyoti D. (2003). End of Empire: Islam, Nationalism and Women In Turkey. Reina Lewis, Sara Mills (Eds.). *Feminist Postcolonial Theory: A Reader*. New York: Routledge: 263-284.

Karamessini M. & Rubery J. (2013). Economic Crisis and Austerity: Challenges to Gender Equality. Maria Karamessini and Jill Rubery (Eds.) *Women and Austerity: The Economic Crisis and the Future for Gender Equality.* London: Routledge: 314-352.

Koray M. (2008). *Sosyal Politika* (3. Baskı). Ankara: İmge Yayınevi.

Köker E. (2004). Saklı Konuşmalar. Meral Özbek (Ed.). *Kamusal Alan*. İstanbul, Hil Yayın: 539-550.

Kületci C. & Canbay T. (2012). Kadına Haklarının Kazandırılmasıyla Birlikte Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme. *Kadına Haklarının Kazandırılmasıyla Birlikte Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme:*32-48.

Kymlicka W. (2006). *Çağdaş Siyaset Felsefesine Giriş* (2. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Lıcalı M. (2012). Dini Eğitime 'Kesinti' Kılıfı. Cumhuriyet. http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=325448. 07/09/2012 tarihinde edinilmiştir.

Lisede evliliğe izin çıkıyor. (01/05/2012). Cumhuriyet. http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=334078. 09/08/2012 tarihinde edinilmiştir.

Mardin Ş. (2005). Turkish Islamic Exceptionalism Yesterday and Today: Contiunity, Rupture and Reconstruction in Operational Codes. *Turkish Studies*, 6(2): 145-165.

Metin S. (2009). *Biyo-Tıp Etiği ve Hukuk*. İstanbul: XII Levha.

Öz S. (2010). Kadın İstihdamını Artırmak. *Politika Notu, 10-11.* http://eaf.ku.edu.tr/sites/eaf.ku.edu.tr/files/eaf_pn1011.pdf.17/08/2012 tarihinde edinilmiştir.

Özkazanç A. (2011). Cinsel Taciz, Siyaset ve Taciz Siyaseti. *Bianet*. 1-12. http://kasaum.ankara.edu.tr/yazi.php?yad=10287. 11/07/2012 tarihinde edinilmiştir.

Peker E. (27/02/2011). Biyolojiden Tecavüzcü Yaratmak. *Radikal*. http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=HaberYazdir&ArticleID=1041360. 12/09/2012 tarihinde edinilmiştir.

Phillips A. (2012). *Demokrasinin Cinsiyeti*. İstanbul, Metis Yayınları.

Samancı Z. (16/02/2011). Dekolte Giyene Tecavüz Ederler. *Habertürk*. http://www.haberturk.com/polemik/haber/601444-dekolte-giyene-tecavuz-ederler. 05/09/2012 tarihinde edinilmiştir.

Sancar S. (2008). Siyasal Katılım. *Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: (TÜSİAD-T/2008-07/468, KAGİDER-001): 217-299.

Sayılan F. & Özkazanç A. (2009) İktidar ve Direniş Bağlamında Toplumsal Cinsiyet: Bir Okul Etnografisi. *Toplum ve Bilim,* 114: 51-73.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, World Bank (2009). *Rapor No 48508-TR, Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılımı: Eğilimler, Belirleyici Faktörler ve Politika Çerçevesi*. http://www.kalkinma.gov.tr. 15/08/2012 tarihinde edinilmiştir.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu (2011). *Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu*. http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf,15/08/2012. tarihinde edinilmiştir.

Toruna Farklı Eğitim! (27/08/2012). CNNTurk. http://www.cnnturk.com/2012/guncel/08/27/toruna.farkli.egitim/674360.0/index.html. 27/08/2012 tarihinde edinilmiştir.

TUİK (2012). Türkiye İşgücüne Katılım Oranı. http://www.tuik.gov.tr/Gosterge. do ?id=3570&sayfa=giris&metod=IlgiliGosterge. 21/08/2012 tarihinde edinilmiştir.

Uçar C. (2011). *Kadın Yoksulluğu İle Mücadelede Sosyal Politika Araçları ve Etkinlikleri*. Ankara: Afşaroğlu Matbaası.

World Economic Forum (2011). *The Global Gender Gap Report 2011: Ranking and Scores*. http://www3.weforum.org/docs/GGGR11/GGGR11_Rankings-Scores.pdf. 11/07/2012 tarihinde edinilmiştir .

Yıldız O. (2010). Siyasal İslam, Neo-Liberalizm ve Yeni Sağ: AKP Üzerine, Siyasal Bir Gözden Geçirme. http://www.halkevleri.org.tr/diger/siyasal-islam-neo-liberalizm-ve-yeni-sag-akp-uzerine-siyasal-bir-gozden-gecirme-onur-yildiz-0. 02/08/2012 tarihinde edinilmiştir.

Yücel Y. (2008). *Türkiye'de Neoliberal Devlet ve Kadınlar*. http://bianet.org/bianet/ekonomi/107889-turkiyede-neoliberal-devlet-ve-kadinlar. 14/07/2012 tarihinde edinilmiştir.

AKP's Gender Policies and Discourses: Neo-Liberalism, Moderate İslam and Woman

Ülker Yükselbaba
İstanbul University

Abstract

This study is aimed at evaluating the roles and status projected onto the women in the context of the policies and rhetoric of the AKP government and the impact of neo-liberalism and moderate Islam in shaping these roles and status. In this context, it will evaluate the impact of certain ideological discourses and policies on the women's position in the public sphere, gender equality and women's political participation, women's employment, education, and so on. Political actions and rhetoric onto the women are the indicators of both neo-liberal policies and Islamic ideology which function as a test field of AKP both for realizing its ideology and defining the limits of its objectives. Therefore the rhetoric of AKP and its associates are in most cases intended to measure the response of the society before proceeding, and to create a sphere of discussion and an agenda on human rights and rights of women and eventually change and take back some of these gains which would otherwise be uncontestable. This study will evaluate examples of this and attempt to catch the tips of future map drawn by AKP.

Keywords: *sacred family, sacred motherhood, women murders, neo-liberalizm, moderate İslam, woman, AKP.*